

СЕКЦІЯ 8

ВПЛИВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ Й ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ

Тетяна Докучина,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти
Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

УДК 364-43:355.48(470:477)"2014/..."

ПРОФЕСІЙНА МОБІЛЬНІСТЬ ФАХІВЦІВ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

PROFESSIONAL MOBILITY OF SPECIAL EDUCATION SPECIALISTS IN THE CONDITIONS OF WAR IN UKRAINE

Анотація. Стаття присвячена проблемі професійної мобільності фахівців спеціальної освіти як значущої якості їхньої особистості, що особливо актуалізується в умовах воєнного стану в Україні. Визначено варіанти прояву мобільності фахівців у професійній діяльності в нестандартних умовах. Обґрунтовано актуальність та завдання формування професійної мобільності у фахівців спеціальної освіти.

Ключові слова: професійна мобільність, фахівці спеціальної освіти, освітній процес.

Abstract. The article is devoted to the problem of professional mobility of special education specialists, as a significant quality of their personality, which is especially relevant in the conditions of martial law in Ukraine. Variants of the manifestation of mobility of specialists in professional activities in non-standard conditions have been determined. The relevance and task of forming the professional mobility of special education specialists is substantiated.

Keywords: professional mobility, special education specialists, educational process.

Організація освітнього процесу у воєнний час є новим викликом для вітчизняної системи спеціальної освіти. Фахівці стикаються з новими труднощами на шляху до реалізації якісних освітньо-корекційних послуг, що вимагає від них сформованості не лише професійної компетентності, а й відповідних якостей особистості. У цьому аспекті актуалізується значущість професійної мобільності фахівців спеціальної освіти як готовності до зовнішніх та внутрішніх перешкод у професійній діяльності та здатності їх долати.

Дослідженню професійної мобільності педагогів присвячена низка наукових досліджень (І. Горбачова, Ю. Клименко, В. Левченко, Л. Пілецька, Р. Пріма, Л. Фамілярська та ін.). Вчені вивчають різні проблеми професійної мобільності

фахівців галузі освіти, зокрема з позиції готовності до зміни професійної діяльності та виконання різних функціональних обов'язків, готовності до змін у педагогічній діяльності та ін.

Одним із пріоритетних завдань розвитку освіти в Україні на найближчий період є забезпечення доступності, безперервності та рівного доступу до навчання дітей, в тому числі з особливими освітніми потребами, залежно від конкретної безпекової ситуації [1, с. 35]. В умовах воєнного стану педагогічна діяльність зазнає змін в організації освітнього процесу та потребує нових підходів до навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами, а отже: готовності фахівців реалізовувати різні види діяльності та адаптовувати їх до нових умов.

Сформованість мобільності як інтегративної якості особистості сприяє підвищенню професійної компетентності в цілому та конкурентоспроможності фахівця, здатного до саморозвитку і самовдосконалення, мотивованого на реалізацію педагогічної діяльності у змінних умовах, готового швидко та успішно адаптуватись до різних ситуацій.

Р. Пріма відзначає особливості мобільності фахівців освітньої галузі, що обумовлено багатофункціональністю та гнучкістю професії. У педагогічній сфері професійна мобільність охоплює різні зміни змісту, характеру та умов праці [2, с. 38]. Мобільність фахівця спеціальної освіти в умовах воєнного стану може проявлятися у готовності до:

- здійсненні роботи з дітьми з особливим освітніми потребами у різних формах (очній, дистанційній, змішаній, індивідуальній (екстернатній або сімейній), з швидким переходом від однієї до іншої, що передбачає варіативність планування та вибору методів і прийомів роботи;
- зміни місця проживання та відповідно реалізації професійної діяльності;
- швидкого прийняття рішень у нестандартних ситуаціях;
- адаптації середовища відповідно до наявних зовнішніх обставин з метою створення безпечного освітнього середовища для дітей з особливим освітніми потребами (наприклад, обладнання навчальних зон в укриттях);
- виконання нових функціональних обов'язків;
- організації ефективної взаємодії з іншими фахівцями, батьками різними способами, з використанням мобільних телефонів та додатків, електронного листування тощо, для ефективної організації освітнього процесу дітей з особливим освітніми потребами;
- швидкого оволодіння новими методами та технологіями роботи, що забезпечується передусім достатнім рівнем сформованості професійної компетентності та ін.

Формування професійної мобільності має здійснюватись передусім у процесі фахової підготовки майбутніх фахівців. Проте її розвиток актуальний безпосередньо у процесі реалізації педагогічної діяльності, що є одним із завдань методичної роботи у закладі освіти. Формування мобільності фахівців спеціальної

освіти забезпечує передусім здатність педагогів надавати якісні освітньо-корекційні послуги дітям з особливими освітніми потребами в різних умовах, як у мирний час, так і під час воєнного стану.

На основі аналізу досліджень О. Тимченко [4] щодо мобільності педагогів, визначаємо доцільним для формування професійної мобільності фахівців спеціальної освіти забезпечувати умови для розвитку та формування таких її показників:

- ✓ професійної мотивації та ціннісного ставлення до професійної діяльності, мобільності;
- ✓ потреби саморозвитку, самовдосконалення, у самоосвітній діяльності;
- ✓ загальних та фахових компетентностей відповідно до стандартів вищої освіти та потреб ринку праці;
- ✓ готовності до змін у системі освіти та адаптаційних можливостей особистості педагога;
- ✓ здатності до рефлексії та ін.

Отже, сприяння розвитку мобільності фахівців спеціальної освіти передбачає формування професійної мотивації, позитивного та дієвого ставлення до професії, мотивації досягнення успіху у педагогічній діяльності, самореалізації та саморозвитку, удосконалення професійної компетентності шляхом оволодіння новими методами та технологіями роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, а також розвиток особистісно-професійних якостей та адаптаційних можливостей. Професійна мобільність фахівця спеціальної освіти є особливо актуальною у нестандартних та динамічних умовах, що вимагають гнучкості мислення, швидкого прийняття рішень та пристосування до нової ситуації, в якій має реалізовуватись професійна діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Освіта України в умовах воєнного стану : інформаційно-аналітичний збірник / за заг. ред. С. Шкарлета. Київ : Міністерство освіти і науки України ; Інститут освітньої аналітики, 2022. 358 с.
2. Пріма Р.М. Теоретики-методичні засади формування професійної мобільності майбутнього фахівця спеціальної освіти: дис. д-ра ... пед. наук : 13.00.04. Луцьк. 2010. 464 с.
3. Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні: адміністрацій лист Міністерства освіти та науки від 02.04.22 № 1/3845-22. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-rekomendaciyi-dlya-pracivnikiv-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-na-period-diyi-voennogo-stanu-v-ukrayini>
4. Тимченко О.В. Професійна мобільність – один із критеріїв якісної підготовки майбутніх педагогів. *Народна освіта: електронне наукове фахове видання*. 2019. Вип. 3 (39). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5935.